

Наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмерлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 3 (1466) 15 СТУДЗЕНЯ 2020 г.

Паважаныя сябры Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны!

Распачаўся новы 2020 год. Традыцыйна напачатку года мы праводзім паседжанне Рады.

Сёлета мы прызначылі яго на **26 студзеня**. Падчас паседжання мы абмяркуем і зацвердзім план нашай дзейнасці на 2020 г., а таксама пагутарым аб чарговым з'ездзе нашай арганізацыі.

Для таго, каб да з'езда мы падышлі арганізавана, неабходна правесці ў нашых структурах справаздачна-выбарныя сходы, вызначыць прадстаўнікоў на з'езд, а таксама выказацца па кандыдатуры будучага кіраўніка ТБМ і складзе нашай Рады.

Некаторыя з кіраўнікоў абласных структур і асобных суполак ужо пачалі рабіць гэтую справу. Таму ў "Нашым слове" друкаваліся адпаведныя справаздачы. Папрашу ўсіх актывізаваць гэтую дзейнасць.

Акрамя таго, звяртаю вашу ўвагу на той факт, што з 2020 г. змяніўся памер сяброўскіх складак. Для працоўных ён складае 20 руб. у год (у 2019 г. было 15).

Было б добра, каб усе нашы арганізацыі не ўпусцілі гэты момант нашай дзейнасці. Бо хачу нагадаць, што ўсе нашы мерапрыемствы, у тым ліку літаратурныя сустрэчы, а таксама курсы праводзяцца ў нашай сядзібе, аплату за якую мы праводзім дзякуючы сяброўскім складкам і ахвяраванням. Спісы ахвярадаўцаў мы рэгулярна друкуем у "Нашым слове" і размяшчаем на партале ТБМ.

Мы атрымліваем шмат прапановаў і ідэй для будучай дзейнасці. Спадзяюся, што нам удалася шмат што зрабіць і ў гэтым годзе.

Старшыня ТБМ Алена Анісім.

БЕЛАРУСКІ НАСТОЛЬНЫ ПЕРАКІДНЫ КРАЯЗНАЎЧЫ КАЛЯНДАР НА 2020 ГОД

У канцы 2019 года выйшаў з друку "Беларускі настольны перакідны краязнаўчы календар на 2020 год (па матэрыяле Гарадзеншчыны)

Гэты календар - адзінаццаты выпуск Гарадзенскага абласнога краязнаўчага календара. У календары пададзена каля паўтысячы важных і цікавых датаў з гісторыі Гарадзеншчыны, што яшчэ раз пацвярджае яе багацце і напоўненасць падзеямі і асобамі праз гады і стагоддзі.

Новы выпуск календара праілюстраваны выявамі помнікаў гістарычным дзеячам Беларусі, пастаўленых на тэрыто-

ры Гарадзенскай вобласці, пачынаючы ад помніка Францішку Скарыну ў Лідзе на тытульным аркушы. Як ні як, выданне ТБМ. Укладальнік старшыня Гарадзенскай гарадской арганізацыі ТБМ А. Пяткевіч, рэдактар С. Суднік.

Карыстайцеся.
Наш кар.

Пастырскае пасланне арцыбіскупа Тадэвуша Кандрусевіча на 2020 Пастырскі год, прысвечаны святому Яну Паўлу II

Старшыня Канферэнцыі Каталіцкіх Біскупаў у Беларусі арцыбіскуп Тадэвуш Кандрусевіч, Мітрапаліт Менска-Магілёўскі, скіроўвае Пастырскае пасланне на 2020 Пастырскі год, які ў Касцёле на Беларусі прысвечаны святому Яну Паўлу II з нагоды 100-годдзя з дня яго нараджэння і праходзіць пад дэвізам "Адчыніце дзверы Хрысту".

У Пасланні ў прыватнасці гаворыцца:

"1. Год 2020, які мы нядаўна распачалі, з'яўляецца выключным не толькі таму, што ён высакосны і алімпійскі, але таксама і таму, што сёлета мы адзначаем юбілей 100-годдзя з дня нараджэння аднаго з самых вядомых людзей нашага часу - святога Яна Паўла II.

Будучы Пантыфік нарадзіўся 18 мая 1920 года ў Польшчы, у горадзе Вадавіцы непадалёк ад Кракава ў сям'і глыбока рэлігійных бацькоў: афіцэра Караля і гаспадыні дому Эміліі Вайтылаў. У 1928 годзе памёрла яго мама, а тры гады пазней брат Эдмунд, які быў доктарам і,

лечачы інфекцыйна хворых, сам заразіўся...

2. Пантыфікат Яна Паўла II стаў трэцім па працягласці ў гісторыі Касцёла. Папа Вайтыла спрыяў падзенню атэістычнага рэжыму ва Усходняй Еўропе, у тым ліку і ў Беларусі, шмат намаганняў прыклаў у справе захавання міру, бараніў Богама устаноўлены інстытут сям'і, наро-

джанае і ненароджанае жыццё, клапаціўся пра ўбогіх і хворых, ініцыяваў Сусветныя дні моладзі, абвясціў новы Кодэкс Кананічнага Права і новы Катэхізіс Каталіцкага Касцёла...

Святарам належыць прачытаць гэтае Пасланне вернікам у нядзелю 19 студзеня 2020 г.

Поўны тэкст на Catholic.by.

Кангрэс за незалежнасць Беларусі прызначылі на 15 сакавіка

Усебеларускі кангрэс за незалежнасць плануецца правесці 15 сакавіка 2020 года, у дзень прыняцця Канстытуцыі 1994 года, паведамляецца ў прэс-рэлізе аргкамітэта.

"Арганізатары бачаць Кангрэс сапраўды ўсебеларускім форумам, які прадставіць інтарэсы дэмакратычнай апазіцыі, грамадзянскай супольнасці. Таму гэта будзе не столькі з'езд палітычных партый, колькі вялікі сход прадстаўнікоў шырокіх колаў беларускага народа", - гаворыцца ў прэс-рэлізе.

Паводле арганізатараў, на кангрэсе не плануецца намінацыя прэтэндэнтаў на ўдзел у "прэзідэнцкай кампаніі". Аднак прапануецца выказаць на ім стаўленне да выбарчага заканадаўства і "выбараў" у Беларусі.

На пленарным паседжанні плануецца выступы экс-старшыні Вярхоўнага Савета Мечыслава Грыба, былога судзі Канстытуцыйнага суда Міхаіла Пастухова і іншых вядомых спікераў.

Пад час працы тэматычных секцый будучы абмеркаваны розныя аспекты абароны незалежнасці. Таксама плануецца абраць новы склад рады кангрэсу, у які ўвойдуць каля 30 вядомых грамадскіх і палітычных дзеячаў. Паводле арганізатараў, агульная колькасць удзельнікаў будзе большай, чым на папярэднім кангрэсе

ў 2014 годзе - тады ўзялі ўдзел 63 дэлегаты.

У сувязі з працягам рэпрэсій супраць абаронцаў незалежнасці вырашана выбраць пяць сустаршыняў аргкамітэта. Сярод іх Алена Анісім, Міхаіл Пастухоў, Ігар Рынкевіч і Павел Севярынец. Пятую пасаду пакінулі вакантнай, бо чакаецца далучэнне яшчэ некалькіх партый і буйных грамадскіх арганізацый, і ад адной з іх будзе абраны яшчэ адзін сустаршыня аргкамітэта.

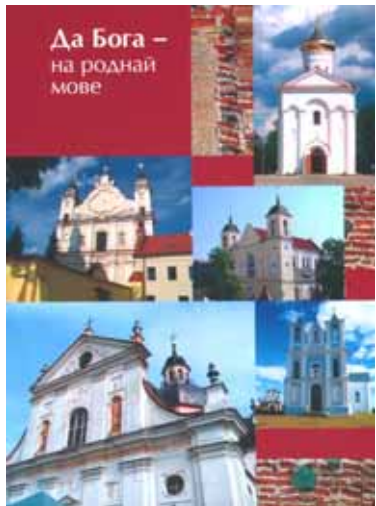
Міжнародным сакратаром аргкамітэта кангрэсу абрана Алена

Крушэўская. Акрамя ўдзелу ў кангрэсе прадстаўнікоў беларускай дыяспары з шэрагу краін, будуць запрошаны замежныя партнёры з Расеі, Украіны, іншых краін-суседзяў. Прысутнічаць на кангрэсе "выказалі цікавасць амбасадары розных краін, у тым ліку з краін Еўразвязу і краін-гарантаў беларускага суверэнітэту на Будапешцкім мемарандуме".

Аргкамітэт правядзе сваё наступнае паседжанне 17 студзеня.

Алесь Даічыньскі,
Радзё Свабода.

У 2019 годзе ТБМ імя Францішка Скарыны годна адзначала свой 30-гадовы юбілей. Своеасаблівым падарункам да яго з'яўляецца кніга ксяндза-каноніка Уладзіслава Завальнюка, сябра Рады ТБМ "Да Бога - на роднай мове".

У гэтай кнізе аўтар разглядае тысячагадовую гісторыю беларускай мовы і яе прыход ў каталіцкую царкву як мову набажэнстваў, мову святароў і вернікаў, што звяртаюцца да Бога на роднай мове ў сваіх святыхнях.

Не адразу нацыянальныя мовы атрымалі такія правы ў каталіцкай царкве, як афіцыйная мова набажэнстваў латынь. Канчаткова гэтае пытанне вырашыў Другі Ватыканскі Сабор, які праходзіў з кастрычніка 1962 г. па 7 снежня 1965 г. Было канчаткова вырашана, што ў набажэнствах могуць выкарыстоўвацца акрамя латыні і нацыянальныя мовы, у тым ліку і беларуская.

Вытокі сучаснай беларускай мовы, на думку аўтара кнігі, сягаюць у 7 ст. н.э., калі праславянская мова існавала як асобнае моўнае адзінства са сваімі дыялектамі.

У час вялікага перасялення народаў славяне занялі значную частку Цэнтральнай і Усходняй Еўропы, і таму ў 7-8 стст. н.э. праславянская мова распадаецца на блізкія, але самастойныя славянскія мовы. Вялікую ролю ў жыцці ўсходніх славян, у тым ліку і беларусаў, адыграў водны шлях "з варагаў у грэкі", які паскорыў стварэнне першай беларускай дзяржавы Полацкага княства, што мела складаны дачыненні са сваім супернікам і канкурэнтам Кіеўскай дзяржавай, якая канчаткова распалася на асобныя дзяржавы-княствы ў пачатку XII ст.

Аўтар слухна адмаўляе існаванне ў IX-XII ст. агульнай для усходніх славянаў старажытна-рускай народнасці, якую прыдумалі з палітычнымі мэтамі сталінскія гісторыкі ў сярэдзіне XX ст. Вядома, што і адзінай "старажытна-рускай мовы" таксама не было.

Аднак славянскае пісьменства існавала задоўга да Кіеўскай дзяржавы і ўзнікла ў 863 г. н.э., дзякуючы Кірылу і Мефодзію, якія стварылі славянскую азбуку. Першымі яе засвоілі заходнія славяне - маравы, а потым і паўднёвыя - балгары. Рымскі папа Андрэян II у 868 г. дазволіў карыстацца славянскай мовай у храмах падчас набажэнстваў разам з яўрэйскай, грэ-

Добры падарунак да юбілею ТБМ

часкай і лацінскай. Таму Кірыл і Мефодзіі пераклалі грэчаскія богаслужэбныя кнігі на стараславянскую або старабалгарскую мову, якая, як і латынь - мёртвая мова, але мова, якая ўжываецца ў праваслаўных храмах.

Ва ўсходніх славян гэтая мова стала царкоўнаславянскай мовай, альбо ўсходнім варыянтам стараславянскай мовы.

Каштоўным помнікам усходнеславянскага пісьменства з'яўляецца Крыж Ефрасінні Полацкай, які па стылістыцы ёсць помнікам побытавай мовы палачанаў XII ст. з асобнымі беларускімі словамі, што ўвасоблена ў надпісах на яго пазалочаных пласцінах. Акрамя Ефрасінні Полацкай другім знымым старажытнабеларускім дзеячом Хрысціянскай царквы з'яўляецца Кірыла Тураўскі, які стварыў самабытны стыль урачыстага царкоўнага красамоўства на царкоўнаславянскай мове, што легла ў аснову сучаснай беларускай мовы.

У выглядзе старабеларускай мовы існавала дзяржаўная мова новай беларускай дзяржавы ВКЛ на працягу XIV- XVII стст. У канцы XV ст. адбылося размежаванне заходнерускай дзелавай мовы (старабеларускай, русінскай) і вялікарускай (маскоўскай) мовы.

Асобны варыянт (беларускі звод) царкоўнаславянскай мовы распрацаваў у XVI ст. Францішак Скарына. Пра гэта сведчаць яго выданні, насычаныя беларусізмамі. Аўтар кнігі лічыць, што ўвядзенне Скарына у Святое Пісанне элементаў і формаў жывой беларускай мовы вельмі паўплывала на далейшы лёс рэлігійнай літаратуры ў Беларусі. Усё гэта праявілася ў творах Сымона Буднага і Васіля Цяпінскага. Дзякуючы Скарыну беларусы сталі другім (пасля чэхаў) славянскім народам, які атрымаў друкаваную Біблію на роднай мове.

Вялікую ролю ў развіцці беларускай мовы ў XVI ст. адыгралі тры Статуты ВКЛ. Былі прапрацаваны, дзякуючы ім, юрыдычная лексіка, тэрміналогія і адпаведны літаратурны стыль.

У XVI ст. амаль усе вышэйшыя пасады ў Каталіцкім касцёле ВКЛ займалі пераважна беларусы і літоўцы. З XIV да XVII стст. усіх каталіцкіх біскупаў у ВКЛ было 18 чалавек, з іх толькі 3 палякі, а астатнія - беларусы і літоўцы. Таму каталіцкае духавенства, якое праводзіла набажэнствы на латыні, ва ўрадавай і прыватнай перапісцы актыўна карысталася беларускай мовай. Пра гэта сведчыць і каралеўскі прывілей 1567 г. дадзены па-беларуску Віленскай Капітуле.

У другой палове XVI ст. шмат кніжак на беларускай мове

выдалі пратэстанты, асабліва кальвіністы. Беларускаю мову разам з царкоўнаславянскай вывучалі ў XVI- XVII стст. у праваслаўных брацкіх школах. Пасля Уніі 1596 г. каталіцкі касцёл становіўся польскім, а праваслаўная царква расейскай. Аднак менавіта ўніята захавалі беларускую мову ў сваіх школах і гаварылі казанні ў цэрквах па-беларуску.

Пад уплывам спаланізаваўнай шляхты ў 1696 г. дзяржаўнай мовай у ВКЛ стала польская і з гэтага часу да 30-х гадоў XIX ст., як слухна піша аўтар, польская мова стала асноўнай у грамадскім і культурным жыцці ў Беларусі. У 1839 г. паўтара мільёны беларусаў-ўніятаў запісалі ў рускае праваслаўе, прычым усе запісы ў Касцёле пачалі весці толькі на рускай мове. Расійскі ўрад каля мільёна беларусаў католікаў запісаў у палякі, што яшчэ больш пашырала выкарыстанне ў Касцёле польскай мовы.

Пасля паўстання Каліноў-

скага ў 1869 урад дазволіў карыстацца ў касцёле рускай мовай і, здавалася, для беларускай мовы паратунку няма.

Аднак з 30-х гадоў XIX ст. пачала фармавацца новая беларуская літаратурная мова на базе сялянскіх гаворак і дыялектаў. Кастусь Каліноўскі пачаў выдаваць нелегальную беларускую газету "Мужыцкая праўда". Яго справу ў канцы XIX ст. прадоўжыў Францішак Багушэвіч, і пачалося беларускае адраджэнне, якое ўзмацнілася пасля расійскай рэвалюцыі 1905 г. З'явіліся каталіцкія святары, якія пачалі спрыяць вяртанню беларускай мовы ў Касцёл. Гэта біскуп Стэфан Дзенісевіч з Магілёўшчыны, ксёндз Францішак Будзька, ксёндз і беларускі паэт Аляксандр Абрамовіч (А. Зязюля), біскуп Эдвард Роп, біскуп Юры Мацулевіч, Казімір Свяжы і іншыя.

Пасля раздзелу Беларусі ў

Рызе ў 1921 г. на польскую і савецкую часткі сітуацыя ў Касцёле кардынальна змянілася.

У другой Рэчы Паспалітай, дзе фармальна ўсе канфесіі былі роўныя, ролю дзяржаўнай рэлігіі адыгрываў польскі Касцёл, менавіта польскі, а не беларускі. Але ў Вільні і іншых мясцовасцях Заходняй Беларусі існавала беларуская мова ў рэлігійным жыцці беларусаў. Адным з лідараў у пашырэнні беларускай мовы сярод католікаў быў Адам Станкевіч (1892-1949). Ён з 1919 г. вёў у Вільні душпапастарскую дзейнасць і ўзначальваў партыю "Беларуская Хрысціянская дэмакратыя". З 1922 па 1928 г. быў паслом польскага Сейма, выдаваў газету "Беларуская крыніца", часопіс "Хрысціянская думка", напісаў шмат кніг і навуковых артыкулаў, быў перш-наперш беларускім святаром.

Таксама ў кнізе Завальнюка ёсць падрабязныя звесткі пра дзейнасць на беларускай глебе Фабіяна Абрантовіча, Андрэя Цікоты і айцоў-марыянаў.

У БССР дзейнасць каталіцкага касцёла адразу была абмежавана, а ў 30-х гадах XX ст. практычна забаронена. Тым не менш да 1932 г. дзейнічаў Чырвоны касцёл, касцёл на Залатой горцы і іншыя храмы, былі і беларускамоўныя святары. Так, адзін з іх Адам Пучкар-Хмялеўскі ў 1926 г. на з'ездзе каталіцкіх святароў прапанаваў стварыць у Беларусі каталіцкую дыяцэзію на чале з беларускім біскупам, падпарадкаванай непасрэдна Ватыкану. Але гэтую ідэю не падтрымалі. Большасць святароў былі рэпрэсаваны і загінулі ў канцы 30-х гадоў XX ст.

Шмат выпрабаванняў вытрымаў беларускі касцёл у гады Другой сусветнай вайны. Да верасня 1939 г. на тэрыторыі Заходняй Беларусі было 617 ксяндзоў, 606 праваслаўных святароў і 293 равіны. Пасля 17 верасня і да чэрвеня 1941 г. новая савецкая ўлада пачала іх арыштоўваць і зачыняць храмы.

Нямецкія акупанты спачатку прыхільна ставіліся да каталіцкага духавенства і дазвалялі яго дзейнасць. Але ў 1942 г. адносіны да Касцёла, які падтрымліваў дзейнасць Арміі Краёвай на тэрыторыі Заходняй Беларусі змяніліся. Усіх ксяндзоў узялі на ўлік і нават забаранілі казанні на польскай мове. Таксама акупанты не ўхвалялі аднаўленне дзейнасці Касцёла і ва Усходняй Беларусі. Ксяндзоў арыштоўвалі і шмат каго расстралялі. Трагічны лёс напаткаў і ксяндза Вінцэнта Гадлеўскага, які адседзеў два гады ў польскай турме (1927-1929) у Варшаве за сваю беларускую дзейнасць. У 1941 г. ён з Вільні прыехаў у Менск, дзе з

верасня стаў галоўным школьным інспектарам у генеральным камісарыяце і адначасова служыў у Чырвоным касцёле, а таксама ў Кафедральным касцёле Менска. У снежні 1942 года ён быў арыштаваны фашыстамі і 24 снежня забіты ў Трасцянец.

Пасля выгнання фашыстаў з Менска касцёлы некаторы час там дзейнічалі, але неўзабаве былі зачынены, а святары альбо арыштаваны, альбо пакінулі Беларусь.

Аднак беларускі касцёл не загінуў і пачаў актыўна дзейнічаць у эміграцыі, найперш у Лондане і Ватыкане.

Асобны раздзел кнігі (16) прысвечаны дзейнасці беларускіх айцоў-марыянаў у Лондане. Гэта Язэп Германовіч, Леў Гарошка, Часлаў Сіновіч і Аляксандр Надсан. Менавіта айцец Надсан стварыў у Лондане беларускую бібліятэку і музей імя Францішка Скарыны, згуртаваў беларусаў Вялікай Брытаніі і Англа-беларускае навуковае таварыства. Менавіта ён фактычна адрадыў беларускую ўніятскую царкву і пераклаў на родную мову больш за 40 літургічных службаў. У 1989 г. у Чырвоным касцёле ён адправіў святую Літургію за Беларусь, першую ў Менску каталіцкую службу ўсходняга абраду на беларускай мове.

Акрамя таго на тэрыторыі БССР жыві і дзейнічаў беларускамоўны святар, адзін з заснавальнікаў ТБМ айцец Уладзіслаў Чарняўскі, які з кастрычніка 1953 г. стаў пробашчам парафіі ў в. Вішнева Валожынскага раёна. Шмат год, пачынаючы з 1968 г., ён перакладаў на беларускую мову Біблію і зрабіў касцёл у Вішневе асяродкам беларушчыны.

У канцы 1980 г. у Менску адкрыўся першы касцёл Узвышэння Святога Храма на Кальварыйскіх могілках. Першае набажэнства адбылося тут 25 снежня.

У 1988 г. у СССР змянілася рэлігійная палітыка і змаганне з рэлігіяй скончылася. Вернікам пачалі вяртаць забраныя храмы і дазволілі будаваць новыя. Так, у 1990 г. вернікам спачатку ў Менску вярнулі Чырвоны касцёл, а ў 1993 г. - Кафедральны касцёл Найсвяцейшай Дзевы Марыі. У 1990 г. у Гродне адкрылі каталіцкую семінарыю, а ў 1994 г. усталявалі дыпламатычныя зносіны з Ватыканам.

Зараз каталіцкі касцёл адыгрывае істотную ролю ў рэлігійным жыцці Беларусі і з'яўляецца другой па колькасці вернікаў канфесіяй. Таксама ў нашай краіне дзейнічае і грэка-каталіцкая царква, якая ўсе набажэнствы вядзе на беларускай мове.

Пра сучасную дзейнасць каталіцкага касцёла на Беларусі распавядаюць апошнія раздзелы кнігі айца Завальнюка, якую я раю прачытаць усім прыхільнікам беларушчыны ў нашай краіне і за яе межамі.

Алег Трусаў,
канд. гіст. навук,
ганаровы старшыня
ТБМ.

Артыст нагадаў пра юбілейны год Уладзіміра Караткевіча

Святочны калядны канцэрт паспяхова адыграў 7 студзеня ў менскім Палацы культуры імя Шарко Зміцер Вайццюшкевіч.

Неверагодна моцнай энергетыкай спявак і яго "WZ-Orchestra" натхнілі сваіх слухачоў на цэлы год! У праграме прагучалі папулярныя хіты на словы А. Камоцкага, Р. Барадзіліна, У. Някляева.

Дзеці, якім было дазволена апянуцца ў цэнтры аркестра, у моры гукаў і светлавых эфектаў, патрымаць у руках мікрафон, пераканаліся, што "на Каляды дзіва спраўдзіцца любое"! Яны запамінілі акрамя калядных спеваў важныя словы: "Моцны той, хто сябра мае!"

Зміцер Вайццюшкевіч завершыў канцэрт песняй "Дзе мой край", нагадваючы пра 90-гадовы юбілей з дня народзінаў Уладзіміра Караткевіча, які будзе адзначацца ў гэтым годзе.

Напярэдадні артыст выпусціў новы дыск "На каляды", у які ўвайшлі новыя кампазіцыі "Валёначак", "Калядка", і ўжо вядомыя традыцыйныя спевы "Шчодры вечар", "Добрым людзям".

Гастрольная дзейнасць артыста была ў мінулым годзе вельмі насычанай і паспяховай. Канец года быў адметны вялікім кан-

цэтрам у менскім Палацы культуры МАЗа, прысвечаным У. Караткевічу. Выступленні артыста прайшлі ў Берасцейскай філармоніі, у Віцебску, у Менску, у Лондане і Кракаве. Улетку, падчас выступлення на Купалле ў Вялікабрытаніі, артыст быў узнагароджаны медалём да 100-годдзя БНР.

У снежны спявак выступіў перад дзіцячай аўдыторыяй у

Клубе кніжных прафесараў у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі.

Ён распавядаў юным наведвальнікам бібліятэкі пра прыгоды дзяцінства, любімыя кніжкі, захапленні духавымі інструментамі, раскаваў пра тое, як святкаваў Божае Нараджэнне разам з бабуляй у Бярозаўцы, пра макелкі, якія гатавалі на свята, развучваў з дзецьмі песні "Ямін, яміна", "На Каляды", "Я нарадзіўся тут". Ягоныя дзеці Язэп і Стэфанія змаглі

пазнаёміцца з цікавымі кнігамі і энцыклапедыямі ў музеі кнігі.

Жонка артыста Галіна Казіміроўская таксама развівала сваю музычную дзейнасць, праводзячы ў снежны спеўную праграму "Абуджэнне" ў культурнай прасторы ОК-16, выступала са сваім калектывам "Concordia-Chor" у менскім Чырвоным касцёле.

Эла Дзвінская,
фота аўтара.

Аліна Нагорная і Ігар Слуцкач падаравалі слуцкім дзецям "Кошык вожыка"

300 экзэмпляраў цудоўных беларускамоўных кніжак "Кошык вожыка" з вершамі і малюнкамі Лізы Шмідт занялі сваё месца на кніжных палічках слуцкіх дзіцячых садкоў, а таксама сацыяльнага цэнтры і дома дзіцяці.

Карэспандэнт НЧ разам з папулярнызатарамі беларускай мовы Алінай Нагорнай і Ігарам Слуцкачом 9 студзеня паўдзельнічала ў перадачы кнігі кіраўнікам дзіцячых устаноў. Прыемна было назіраць, як кіраўнікі садкоў ахвотна прымалі прыгожа аздобленыя беларускамоўныя кніжкі і дзякавалі за падарункі.

Пасля ўручэння Аліна Нагорная распавяла НЧ, якім чынам ёй і Ігару Слуцкачу ўдалося ажыццявіць выданне такіх запатрабаваных беларускамоўных дзіцячых кніг:

ларусі, а таксама з ЗША, Канады, Нямеччыны, Украіны, Расіі. Кожны, хто падтрымаў праект, атрымаў асобнік. Астатні наклад распаўсюджваецца ў Слуцку і Слуцкім раёне.

- Чаму для распаўсюду быў абраны менавіта горад Слуцк?

- Слуцк - радзіма аўтара Лізы Шмідт, з гэтым горадам звязаны яе дзіцячыя ўспаміны.

- Я пачытала вершы і мне яны вельмі спадабаліся, нягледзячы на тое, што я дарослы

- Дзеці - будучыня Беларусі. А якая можа быць Беларусь без беларускай мовы? - кажа Аліна. - Падчас навучання ва ўніверсітэце я праходзіла практыку ў дзіцячых садках і заўважыла, што там не хапае беларускамоўнай літаратуры. Разам з Лісай Шмідт (маёй маці) вырашылі выдаць яе кнігу на беларускай мове і падараваць дзіцячым установам Слуцкіны.

- Хто прафінаансаваў выданне?

- Сродкі на выданне кнігі збіраліся праз пляцоўку ахвяраванняў "Талака". Удзел у яе фінансаванні прынялі каля 200 чалавек. Гэта былі людзі з усіх рэгіёнаў Бе-

чалавек. Думаю, што любое дзіця не было б супраць іх паслухаць і пагартаць цудоўна аформленыя старонкі з улюбёнымі героямі. А ці можна іх дзенебудзь набыць?

- Не. Але магчымаць пагартаць кнігу будзе ў кожнага слуцкага дзіцяці, бо мы перадалі некалькі асобнікаў таксама і ў дзіцячую бібліятэку. Кнігу можна будзе знайсці на палічках букросінгу - у Слуцку іх некалькі. У бліжэйшай будучыні збіраемся прадоўжыць распаўсюд дзіцячай кніжкі ў 30 вясковых садках Слуцкага раёна.

Зінаіда Цімошак,
старшыня Слуцкай
раённай арганізацыі ТБМ.

Да 40-годдзя ўводу савецкіх войскаў у Афганістан
і з нагоды пратэстаў супраць інтэграцыі

Міхась Варанец:

Было ўзрушэнне - не на нас напалі, а мы...

29 снежня 2019 года - 40 год з дня ўводу Савецкай Арміі ў Афганістан. Рэдакцыя "Нашага слова" звярнулася да ўдзельніка вайны ў Афганістане Міхася Варанца з просьбай распавесці, як гэтая навіна была ўспрынята савецкімі вайскоўцамі, увогуле пра атмосферу тых часоў у Савецкім Саюзе.

Даведка: Міхась Варанец нарадзіўся ў 1958 годзе ў вёсцы Мікулічы Брагінскага раёна Гомельскай вобласці. У 1979 годзе закончыў Данецкае ваенна-палітычнае вучылішча інжынерных войскаў. У 1982-1984 гадах служыў у Афганістане намеснікам камандзіра мотастралковай роты па палітычнай частцы. Узнагароджаны медалём "За адвагу". Маёр запasu. З 1993 года, пасля выхаду на пенсію, жыве ў Слоніме.

- Цяпер агульнавядома, што 27 снежня 1979 года савецкія вайсковыя спецгрупы штурмавалі ўрадавую рэзідэнцыю Тадж-Бек у Кабуле і забілі кіраўніка Дэмакратычнай Рэспублікі Афганістан Хафізулу Аміна. Рашэнне пра ўвод савецкіх войскаў у ДРА Палітбюро ЦК КПСС прыняло яшчэ раней - 12 снежня.

Я ж, як і ўсе савецкія людзі, даведаўся пра ўвод 29 снежня. Не скажу, што шок, але гэта была нечаканасць для мяне і, думаю, для пераважнай большасці савецкіх грамадзянаў. СССР жа за мір ва ўсім свеце! Савецкі Саюз - аплот міру і сацыялізму! І песні былі адпаведныя, кшталту, "хотят ли русские войны, спросите вы у тишины...". А тут ўвялі войскі ў суседнюю дзяржаву, з якой мы былі ў сяброўскіх адносінах і якую прылічалі да "краінаў сацыялістычнай арыентацыі"! Потым радыё, тэлебачанне, газеты, партыйныя лектары растлумачылі, што да чаго, і ўсё тая ж пераважная большасць савецкіх грамадзянаў, у тым ліку і я, паверылі, што ў Афганістане мы "абараняем паўднёвыя рубяжы нашай Радзімы". Але напачатку было ўзрушэнне, гэта была незвычайная падзея - не на нас напалі, а мы...

- Што ведаў пра падзеі ў Афганістане да таго, як сам туды трапіў?

- Роўна праз год пасля ўваходу Савецкай Арміі ў Афганістан, мяне перавялі з Байканура, дзе пачынаў афіцэрскую службу, у горад Ашхабад Туркестанскай вайсковай акругі, намеснікам камандзіра вучэбнай мотастралковай роты па палітычнай частцы. Рота рыхтавала сяржантаў - камандзіраў аддзяленняў для службы ў складзе АКСВА (Абмежаваны кантынгент савецкіх войскаў у

Афганістане - рэд.). У акружнай газеце ўжо тады былі публікацыі пра баявую падрыхтоўку, вучэнні ў падраздзяленнях АКСВ. У гэтых публікацыях слова "бой" бралася ў двукоссе, маўляў, вучэбны бой. А з расказаў афіцэраў, якія там пабывалі, было вядома, што ў Афганістане пакрысе разгортваецца сапраўдная вайна.

Найбольш уразіла наступнае. У студзені 1982 года мяне адкамандавалі ў ашхабадскі вайсковы шпіталь. Там ляжалі сотні хворых на гепатыт (па-простаму - жаўтуха) салдат і сяржантаў з Афганістана, якіх адправілі сюды на лячэнне. Месцаў не хапала, і яны жылі ў палатках у спартанскіх умовах. Лячэнне абы-якое, кантролю амаль аніякага, бо вайсковыя медыкі былі перагружаны сваімі непасрэднымі абавязкамі. І народ пачаў разбегатца. Хтосьці па дзеўках, хтосьці тут жа, у Ашхабадзе, уладкаваўся працаваць на нейкае прадпрыемства ці на шабашку. Самыя смелыя паехалі на пабыўку дахаты. Гэта ў асноўным выхадцы з Сярэдняй Азіі і Каўказа. Той жа беларус так не зробіць, бо што ён дома скажа?! Гэта ж фактычна дызертства. Вышэйшае начальства адкамандавала ў шпіталь некалькі афіцэраў, каб элементарна палічыць гэтых хворых, сабраць паразбягаўшыхся. Устаноўка была такая: хто вяртаецца ў шпіталь, таму нічога не будзе. Так яно і было.

- Пэўна, такія праблемы былі звязаны з тым, што нехта там нават не думаў, не прадбачыў такую колькасць хворых?

- З аднаго боку, так. Але і пазней было тое самае. Падчас службы ў Афганістане салдаты і сяржанты маёй роты лячыліся ад гэтай жа жаўтухі ва ўзбекскім горадзе Тэрмезе, што ля самай савецка-афганскай мяжы, таксама у палатках, і там было тое самае - бардак і абы-якое лячэнне. Ужо пазней я зразумеў, што гэта такая савецкая рэчаіснасць, а не аб'ектыўныя цяжкасці на шляху пабудовы камуністычнага грамадства. Ну, напрыклад, 1979 год, мірны час, Байканур. Космас - самае перадавое ў Савецкім Саюзе! "Зато мы делаем ракеты И перекрыли Енисей, А также в области балета Мы впереди планеты всей".

Па праўдзе, тады не ведаў гэтую песню, хоць напісана яна ў 1964 годзе. І вось у 1979-1980 гадах у сталіцы Байканура горадзе Ленінску (70 тысяч жыхароў на той час) увесь гарадскі стадыён быў

радамі-вуліцамі застаўлены жалезнымі вагончыкамі на дзве сям'і без аніякіх бытавых зручнасцяў. Жыхары Ленінска (вайскоўцы і іх сем'і, службоўцы Савецкай Арміі) стадыён называлі "Санцьяга" - па аналогіі са стадыёнам у сталіцы Чылі, дзе ў 1973 годзе цягам двух месяцаў быў канцлагер для інтэрніраваных праціўнікаў ваеннага рэжыму Аугуста Піначэта. Зімой яшчэ так-сяк. А летам! Вагончыкі былі аднаслойныя. Жалеза так награвалася, што ўнутры была проста душагоўка, у малых дзетак скура на твары лопалася ад перагравання. Такая была завядзёнка ў СССР. Найперш дбалі пра ракеты, а потым пра людзей.

- Ты трапіў у Афганістан добраахвотна, па ўласным жаданні?

- Мне казалі, што адпраўляюць у Афганістан. Загад ёсць загад. Атрымаў абхадны лісток, разлічыўся з усімі службамі, і тады намеснік камандзіра палка па палітычнай частцы папрасіў напісаць рапарт, што я хачу службы ў Афганістане. Мне гэта не спадабалася. Нейкая няшчырасць, двухдушнасць. Служыць там, куды пашлюць, гэта абавязак афіцэра, урэшце, работа наша такая. Навошта рапарт?! Ну, і жыццёскае разважанне было, забабон такі. Вернешся калекам? І што! Сваёй рукой на сябе бяду наклікаў... Спачатку адмовіўся. Потым на-

Травень 1982. Першае фота ў Афганістане

- Ці можна сказаць, што ты ўжо быў не зусім савецкім...?

- Не. На той час я быў савецкі чалавек і прававерны камуніст. Свядомым антысавецкікам, назавём гэта так, я стаў пазней. Нагледзеўся так шмат адмоўнага ў Савецкай Арміі, ды і увогуле ў грамадстве, што ўрэшце да мяне дайшло: убачанае зло ёсць сутнасцю першай у свеце краіны Саве-

гэта здзікуства, злачыніцтва - адпраўляць на вайну непадрыхтаваных юнакоў. Мне гэта вярэдзіла душу, псіхалагічна прыгнятала. Разумеў, што гэты бізнес "крышуе" камандаванне палка. У канцы навучальнага перыяду камандзір роты вылічыў з месячнага грашовага забеспячэння курсантаў і сяржантаў пэўную суму на бытавыя прыналежнасці, а закупіў на меншую суму, прысабечыў 130 рублёў. Тут ужо я не вагаўся, што і як рабіць. Але "крыша" злачыннага бізнэсу была яшчэ вышэй. Замест разбору са злачынцамі і злодзеямі, мяне адкамандавалі ў шпіталь, а праз два месяцы я быў у Афганістане.

30 год мне было, калі я, вобразна кажучы, за дрэвамі ўбачыў лес, уцяміў, што гэта сістэма такая, што сама савецкая ўлада злачынная.

- Якія клопаты і якія радасці жыцця сёння ў вайсковага пенсіянера, "афганца" Міхася Варанца?

- Турбуе сацыяльная і прававая неабароненасць нашых людзей...

- Радуе, што сёння Беларусь незалежная дзяржава?

- Абодва мае дзяды ў складзе Рускай імператарскай арміі ваявалі ў Першую сусветную вайну "за Веру, Царя і Отчечество". Тата ў складзе Рабоча-сялянскай Чырвонай Арміі ваяваў у Другую сусветную вайну. Я ў складзе Савецкай Арміі выконваў "інтэрнацыянальны" абавязак у Афганістане, а ў 1989 годзе адмовіўся атрымаць медаль "Ад удзячнага Афганскага народа".

У 1991 годзе здзейснілася мара-заклік Максіма Багдановіча (1915 год):

"Досі ўжо, браты,
чужынцам мы служылі,
Досі ўжо пашаны ім прыдбалі;
Не сваю - чужую долю баранілі,
Пад чужымі сцягамі ўміралі."

Ужо 28 год Беларусь - незалежная дзяржава. Дзякуючы гэтаму мой сын быў прызваны на тэрміновую службу ў беларускую армію, прысягнуў на вернасць беларускаму народу і служыў у Беларусі! Так мусіць быць і надалей. Таму 7 снежня мінулага года ў Менску я пратэставаў супраць аб'яднання Беларусі і Расіі ў адну краіну.

Гутарыў
Станіслаў Суднік.

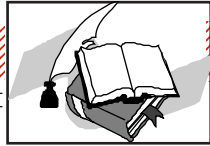

04.06.1983. Афганістан. Камандзір роты, тэхнік роты і нампаіт роты

пісаў рапарт, бо нампаіт палка пажаліўся на сваю цяжкую долю, маўляў, напішаш рапарт ці не, усяроўна паедзеш у Афганістан, а мне непрыемнасці з-за цябе будучы.

Безумоўна, былі і тыя, хто па ўласнай ініцыятыве пісаў рапартаў аб накіраванні ў Афганістан. Нехта з-за складу характару, а большасць такіх добраахвотнікаў былі сапраўдныя савецкія патрыёты ў харошым значэнні гэтага паняцця.

таў, сутнасцю ленінскай камуністычнай партыі, а не асобныя недахопы савецкага сацыялістычнага ладу жыцця. Прыклад прыклад якраз па тэме нашай гутаркі. У другой палове 1981 года 14 чалавек з маёй роты ўвесь навучальны перыяд працавалі ў Ашхабадзе на фабрыцы замест таго, каб у адпаведнасці з самым папулярным у Савецкай Арміі лозунгам У.І. Леніна "учыцца военному делу настоящим образом".

Вечарына Міколы Аўрамчыка ў Брылях

Саюз часу, мудрасці і майстэрства

Да 100-годдзя
з дня нараджэння
Міколы
АЎРАМЧЫКА

У Брылёўскай сельскай бібліятэцы Магілёўскага раёна прайшла літаратурная гадзіна "Саюз часу, мудрасці і майстэрства", прысвечаная вядомаму беларускаму паэту і пісьменніку Міколу Аўрамчыку. Бібліятэкар Юлія Яцкова расказала пра яго жыццёвы шлях, які пачаўся 14 студзеня 1920 года ў вёсцы Плёсы на Бабруйшчыне. Мікола Аўрамчык пражыў доўгае жыццё, у якім былі і знаёмства з Янкам Купалам, і ваеннае ліхалецце, і пасляваеннае ўзнаўленне роднай краіны, і вялікая праца ў літаратуры. На працягу амаль трыццаці гадоў Мікола Якаўлевіч загадваў аддзелам паэзіі часопіса "Малодосць" - і шмат пакаленняў маладых пісьменнікаў увайшлі ў беларускую літаратуру пад ягонай бацькоўскай апекай. Прысутныя пазнаёміліся з падрыхтаванай кніжнай

выставай, якую ўпрыгожыў часопіс "Малодосць" за 1954 год з нізкай вершаў Міколы Аўрамчыка. У выкананні чытачоў бібліятэкі Аліны Кавал'ёвай, Валеры Мураўёвай, Дانیла Зайцава, Вікторыі Крэсавай і Андрэя Шыпіцына прагучалі вершы юбіляра. Дырэктар Брылёўскага сельскага Дома культуры пісьменнік Мікалай Яцкоў расказаў пра даваенны перыяд жыцця Міколы Аўрамчыка, калі ён толькі рабіў першыя крокі ў літаратуры. Напрыканцы сустрэчы адбыўся прагляд дакументальных відэафільмаў, прысвечаных творчасці патрыярха беларускай літаратуры, які, на жаль, не дажыў да свайго 100-годдзя толькі 2 гады, 8 месяцаў і 6 дзён.

Барыс Баль,

Беларускае Радзё Рацыя,
Магілёўскі раён. Фота аўтара.

"Кніга могілак" і "Кніга некралогаў"

Пад патранатам Беларускага інстытута навукі і мастацтва (Нью-Ёрк) рыхтуецца да выдання ўнікальны двухтомнік, прысвечаны мемарыяльнай культуры беларусаў на Захадзе.

Першы том будзе ўяўляць сабою альбом-даведнік "Кніга могілак: Беларускія магілы на Захадзе", у якім будуць утрымлівацца звесткі пра беларускія могілкі і паасобныя пахаванні ў 12 краінах свету (Аўстралія, Бельгія, Вялікабрытанія, Германія, Грэцыя, Данія, ЗША, Італія, Канада, Францыя, Чэхія, Швецыя). У альбоме будуць прадстаўлены вядомыя сёння месцы пахавання беларускіх эмігрантаў ад пачатку XX ст. пададзены звесткі як пра цэлыя беларускія могілкі, гэтак і пра раскіданыя па агульных могілках беларускія магілы. Выданне будзе складацца з больш як тысячы фотаздымкаў пахаванняў і выяваў асобаў, а таксама біяграфічных звестак пра пахаваных.

Другі том "Кніга некралогаў" будзе складацца з публікацый з нагоды смерці розных асобаў, што з'яўляліся на старонках двух найбольш значных беларускіх газет на Захадзе: "Бацькаўшчына" (Мюнхен, 1947-1966) і "Беларус" (Нью-Ёрк, ад 1950 г.). У выданні будуць пададзеныя некралогі як суродзічаў-эмігрантаў, гэтак і вядомых культурных ці палітычных дзеячаў метраполіі, а таксама знакавых для беларусаў замежнікаў. Гэтыя тэксты адлюстроўваюць своеасаблівую сістэму каштоўнасцяў беларусаў на Захадзе, іх ўяўленні пра "сваіх" і "чужых". Асобны раздзел кнігі будзе прысвечаны таксама памятным карткам - спецыфічнаму элементу пахавальнай культуры беларускіх эмігрантаў.

Планаванае выданне з'яўляецца плёнам некалькіх дзесяцігоддзяў зборальніцкай працы розных асобаў. Укладальнікамі двухтомніка выступаюць даследчыкі эміграцыі Наталія Гардзіенка і Лявон Юрэвіч. Плануецца, што абодва тамы пабачаць свет у 2021 годзе. Больш падрабязную інфармацыю пра выданні можна атрымаць праз электронную пошту: nhardzijenka@gmail.com.

Наш кар.

На полацкім вакзале не павесілі беларускую шыльду, каб "не крыўдзіць замежнікаў"

На полацкім чыгуначным вакзале адмовіліся мяняць шыльду на беларускамоўную - каб усё было зразумела замежным турыстам, піша "Еўрарадыё".

Пра гэта гаворыцца ў адказе кіраўніцтва Віцебскага аддзялення Беларускай чыгункі ў адказ на зварот Зоі Долі. Жанчына апублікавала афіцыйны адказ у сваім акаўнце ў Фэйсбуку.

"Я дасылала зварот у Віцебскае аддзяленне БЧ, каб змянілі шыльду Полацкага чыгуначнага вакзала на беларускамоўную, вось пачытайце, які даслаў адказ, нешта напхалі пра турызм, каб шыльду не мяняць", - пракаментавала яна.

У адказе чыноўнікі традыцыйна пасылаюцца на тое, што дзяржаўнымі ў нашай краіне з'яўляюцца дзве мовы. Пасля гэтага дадаюць: "Безумоўна, беларуская мова

з'яўляецца для жыхароў нашай краіны роднай мовай, аднак у сувязі з актыўным развіццём у Рэспубліцы Беларусь турызму і наведваннем краіны і горада Полацка вялікім лікам замежных грамадзян уся інфармацыя на вакзале павінна быць зразумелая і даступная дадзенай катэгорыі грамадзян, незалежна ад ведання беларускай мовы".

Пры гэтым падкрэсліваецца, што аўдыяінфармацыя на вакзале даецца па-беларуску і па-руску, а стэнды і паказальнікі зробленыя па-беларуску з піктаграмамі.

Прапанову Зоі Долі пра беларускамоўную шыльду абцягаюць улічыць "пры правядзенні капітальнага рамонту будынка вакзала альбо ў рамках яго рэканструкцыі ў далейшым".

"Новы час".

(Працяг. Пачатак у папяр. нумарах.)

БАЛАДНЫ МАНАЛОГ АЛЕСЯ
ГАРУНА
(11.03.1887-28.07.1920)

Пэўна ў гэтай краіне памру, як сабака,
Толькі гэта краіна адведу мая,
І век буду я з ёю смяцца і плакаць,
І зраблюся сабакам, як здраджу ёй я.

Пэўна ў гэтай краіне мне славы не ведаць.
Але што тая слава? Узвезаны пыл!
І я буду да скону тутэйшым паэтам
Старасвецкіх дарог і забытых магіл...

Толькі ў гэтай краіне, у роднай краіне
Я памру, як сабака, спазнаўшы нястачу,
Ды й прад смерцю мяне
тут любоў не пакіне
Да краіны, дзе я вяслюся і плачу...

19.10.1996 г.

БАЛАДА МАРКА ШАГАЛА
(7.07.1887-28.03.1985)

Табе прысніўся бэзавы Парыж,
Дзе Нотэрдама адзінокі крыж
У небе веснавым свяціўся сумна.

Быў крыж вялікім, як у Віцебск шлях
І ў неба, і на ім сівы манах,
Нібы крумкач стары, сядзеў задумна.

І ты прагнуўся. За вакном Парыж
І Нотэрдам без крыжа. Чорны крыж
Ляжаў, нібыта меч, на Млечным шляху.

А па-над горадам матыль ляцеў
І ты за ім, як цень, ляцець хацеў,
І сеў матыль на поўню, як на плаху.

12.03.2017 г.

БАЛАДА ЦІШКІ ГАРТНАГА
(4.11.1887--11.04.1937)

Усё ў былым - і слава, і пашана,
І ўжо дарогі больш няма назад.
Ды выбар ёсць яшчэ -

быць расстраляным
Ці раптам звар'яецца... І ты - вар'ят,
Але і ў гэтым доме ў вокнах краты,
Як павукі, што ткуць самоту й смерць.

І лекары крычаць, крычаць вар'яты
І можна тут сапраўдна звар'яецца.
А за сцяной вясна ды жыць не хочаш,
Бо немагчыма ў вар'ятоўні жыць,
І ўжо не поўню ў небе бачаць вочы,
Пятлю, якая кліча і гарыць,
Як бальшавіцкі сцяг служыў якому
І пад якім людзей катуе кат.
Не здрадзіў ты Айчыне і нікому
Не здрадзіш. Ты - змагар, а не вар'ят.
І заўтра, як сабаку, закапаюць
Цябе на ўскрайку парку, ды і там
Твой чэрап беларускі адшукаем,
Нібы ў начы - бялюткі Храм...

26.12.2007 г.

БАЛАДА ЯЗЭПА ДРАЗДОВІЧА
(13.10.1888-15.08.1954)

Па Беларусі ў світцы белай,
У пыле зорак і дарог
Ідзе, задумны, пасівелы,
Вандроўнік-мудрых фарбаў Бог.
Чароўны кій вядзе па свеце.
А родны край як родны дом.

- Дзівак! - з яго смяецца вецер. -
Усё што зробіш - стане тлом!
Сядзеў бы дома і партрэты
Жанкам вясковым маляваў,

Меў торбу б грошай ты за гэта,
І не балела б галава
За мову мужыкоў тутэйшых.
Дзівак! Ты верыш у Сусвет!
Хапала ў свеце разумнейшых.
Ды дзе яны? Усе ў траве.
Чужых дзяцей любіць - прыгожа.
А дзе свае? Маўчыш, стары?
Павалішся - а хто ж паможа
Устаць? Загінеш без пары!
Не слухаеш - то не разумна!
Хаця ідзі, раз выбраў шлях.
Твой шлях зямны - цяжкі і сумны,
Твой лёс - як поле ў камянях...

А ён, рукой махнуўшы, смела
Свой кінупу цень на крыж дарог
І ў люд пайшоў па Русі Белар,
Вястун, паэт, мастацтва Бог.

21.11.1988 г.

БАЛАДА КСЯНДЗА ВІНЦЭНТА
ГАДЛЕЎСКАГА
(16.11.1888-24.12.1942)

Менску не спіцца -
у ім акупанты-фашысты.
Горад патрэбен ім ціхі, як мёртвы, і чысты
Ад бальшавіцкай заразы, якая жывая,
Тая, якая й сваіх кожны дзень забівае.
Сыплецца снег,
як парванья пісьмы да Бога.
Сыплецца снег на цябе, канваіраў, дарогу.
І аніколі
не вернешся ты ўжо дадому,
І ўжо грахоў
не адпусціш ты болей нікому,
І ўжо не скажаш,
што вораг не злым не бывае,
Вораг заўсёды чужы, і чужых ён знішчае,
Хоць ён з усходу
ці з захаду прыйдзе і скажа,
Што ён прыйшоў,
каб Айчына зрабілася наша
Вольнай і самай багатай краінай у свеце.
Штык у спіну табе коле,
а ў грудзі б'е вецер.
І ўжо малітва твая, нібы сцяг, над табою
І па-над Менскам
і над Беларуссю жывою,
Што не здаецца чужынцам,
не здасца ніколі,
Бо Беларусь -
гэта шлях наш да Бога і волі...

12.06.2010 г.

БАЛАДА КСЯНДЗА КАЗІМІРА
СВАЯКА
(12.02.1890- 6.05.1926)

Да родных ніў, да роднага касцёла
Вяртаешся, самотны, з Закапанэ.
Грукочуць цягнікі, і плачуць колы,
І прыбліжаюць твой апошні ранак
І Вільню, у якой у цішы Росаў
Ты назаўсёды застанешся сэрцам,
Дзе нашыя крыжы і ў травах слёзы,
Куды з нас кожны, як у Рым, імкнецца.

І, быццам маладыя пчолы, вершы,
Што ты стварыў, лятаюць над табою.
І ты ў народ свой, як і ў Бога, верыш,
Жагнаешся, нібы крылом, рукою
І аддаешся найвышэйшай волі,
Як быў адданы кожную хвіліну
Касцёлу й Слову, каб яны ніколі
Не зніклі, бераглі, як Бог, Айчыну.

27.01.2018 г.

БАЛАДА ЯНКІ НЁМАНСКАГА
(31.03.1890-30.10.1937)

Вясной святло рассыпае ў полі,
Якое стала кветкамі ў траве,
Ты не ступіў і пра цябе ніколі
Ніхто не скажа больш: "Не так жыве,
Як трэба жыць у гэтым сумным свеце..."
А гэты свет не створаны, каб мы
Ляцелі праз яго, як весні вецер
Ляціць, нібыта ўцёкшы з Кальмы.
І знаеш ты цяпер, што ўсе дарогі
Вядуць у неба, дзе жыве святло,
Якое праліваецца не многім
У сэрца, каб жыццё жыццём было.
І новы дзень глядзіць у нашы вочы,
І мы глядзім спакойна ў новы дзень.
Ад суму хочацца завьць па-воўчы,
Але смяешся ты, бо ты ўжо цень,
Якому не баліць цяпер нічога.
І ты ідзеш па восеньскай траве,
І свеціцца ў табе ўвесь шлях да Бога,
Нібыта зорка, куля ў галаве...

1.05.2016 г.

(Працяг у наступным нумары.)

Справы іосіфінізму ў Літве

(Заканчэнне. Пачатак на ст. 7.)

Уплыў іосіфінізму на погляды Клангевіча адчуваўся і потым, калі былы прафесар заняў біскупскую кафедру. Пра яго кіраванне Курчэўскі з асцярогай піша на старонцы 67: "Калі ў некаторых адозвах бачым разыходжанне з фундаментальнымі прынцыпамі кананічнага права, дык гэта часткова можна растлумачыць пануючымі ў той час акалічнасцямі, часткова, ратаваннем таго, што яшчэ можна было ўратаваць".

Курчэўскі меў на руках акт аб перадачы рускім уладам касцёла св. Казіміра ў Вільні⁸. Цяжка сабе ўявіць, што адчуваў Клангевіч, падпісваючы гэты акт, але прыкра бачыць што ў допісе біскупа на акце, адсутнічае нават самы малы пратэст.

Кс. Курчэўскі пра абаронцу Клангевіча, яго вучня біскупа Здановіча кажа, што "быў гэта шчыра вядомы муж вялікага розуму і сапраўднай цноты, але няўстойлівага характару. Гэта няўстойліваць у раішчых хвіліны, памяншала яго постаць у шэрагу заслужаных мужоў" (с. 74.)

Аўтар вельмі цікавых нататак пра віленскую дыяцэзію пасля 1863 г., якія яшчэ знаходзяцца ў рукапісе, цвердзіць, што сучасная капітула ў Вільні, за выняткам праплага Казлоўскага (пазнейшага арцыбіскупа), складалася з людзей вучоных, шляхетных і добрай волі, але на жаль, выхаваных у іосіфінізме. З гэтай жа крыніцы даведваемся, што Здановіч, як прафесар семінарыі, без ахвоты, але выконваў пажаданні ўрада.

Іосіфінізм, які панавалі ў першай палове XIX ст. на ўніверсітэцкай кафедры, а потым у духоўнай акадэміі, з'яўляецца тым гістарычным чыннікам, без якога нельга зразумець сумныя падзеі мінулага стагоддзя, якія як ў лацінскім гэтак і ва ўніяцкім абрадах адбываліся ў каталіцкай царкве Літвы і Беларусі. ...

Апошнія іосіфіністы Літвы і Беларусі пайшлі з гэтага свету ў апошнія дзесяць гадоў⁹.

Latvianus. (Mikal Romer). Z dziejow jozefinizmu w Litwie // Preglad Wilewski. № 5-6, 11 lutego 1922. S. 7.

Пераклад Леаніда Лаўрша.

⁸ У 1832 г. гэты касцёл быў зачынены і перароблены пад праваслаўную царкву. - Л. Л.

⁹ Маецца на ўвазе ў 1920-30-я гг. - Л. Л.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб рэгістрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдана Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by

"НЕ МАЙ СТО РУБЛЁЎ, А МАЙ СТО СЯБРОЎ" -

і тады тваё жыццё будзе напоўнена багатым і насычаным зместам, цікавымі сустрэчамі, важнымі падзеямі грамадскага і асабістага жыцця, да якіх ты маеш магчымасць спрычыніцца праз сяброўства з аднадумцамі.

Кіраўнічка "народнага" клуба "Сучаснік" Зінаіда Уладзіміраўна Жырава, каб разнастаіць жыццё клуба, пазнаёміцца з тымі, хто не хоча "закісаць" на пенсіі ў чатырох сценах, прапанавала паехаць да бліжэйшых суседзяў - у жаночы клуб "Бажэна", які з 2002 года існуе пры Міёрскай раённай бібліятэцы.

- Як гэта так? Жывём побач, а ні разу так і не сустрэліся? Едзем? - пыталася яна ў нас.

Ідэя нам прыйшла па душы. Ды і цікава ж паглядзець і

параўнаць: а што там, у іх?

"Бабушкі-старушкі" з "Бажэны", як гуліва назвалі сябе сяброўкі клуба, адразу здзівілі сваім вітаннем: аднекуль з-за бібліятэчных сцеляжоў, пад гукі вышэй названай песні, высыпаў дзесяткі два прыгожых жанчын з вясёлымі прыпеўкамі, што адразу ўзнялі настрой на самую высокую ноту якую трымалі ўсе дзве гадзіны сустрэчы.

Ірына Гушча, кіраўнічка клуба "Бажэна", прызнаны майстра незвычайных тэатралізаваных цікавінак, знайшла дарогу да сэрца кожнага гасця. Нязмушанасць і сардэчнасць, цікавыя апаведы пра працу клуба і сустрэчы, удзел ў розных раённых мерапрыемствах, і нават

у святых у суседзяў у Лавіі, конкурсах і віктарыях, спартовых спаборніцтвах, народных святых - жанчыны клуба "Бажэна" вышэй усялякіх пахвал. А вядоўца мультымедыйнай прэзентацыі пра дзейнасць клуба апанулася ў адмысловы народны строй, каб падкрэсліць багацце роднага куточка.

А калі ў залу зайшоў "дуэт" - "бабуля-траўніца" і яе сяброўка з "лекавым" напоем "Бажэнаўка", ды і з вершаванымі лекавымі прыгаворамі-замовамі ў аднас кожнага гасця, то гэтая частка сустрэчы прайшла, як цудоўнае тэатралізаванае прадстаўленне. Ну, а мы ж госці таксама, як кажуць, не белымі ніткамі шыты:

Антон Бубала, сябра ТБМ, уручыў гасцям дзве свае кніжкі і прачытаў гумарэску "Дзед і інтэрнэт", якая прыйшлася даспадобы міёрцам.

Жанчынкі з "Бажэны", а гэта настаўнікі, урачы, выхавальнікі дзіцячых садоў, чыталі вершы, расказвалі пра цікавыя гісторыі свайго жыцця, пра мерапрыемствы, якія ладзіць клуб, пра сваіх знакамітых землякоў, праспявалі гімн Міёрам, які напісаў іх зямляк М. Даргель, дэманстравалі сваё "хобі" - вязаньня карункі, торбанкі, паштыты з разламаных парасонаў, якія хоць у буцікі выстаўляй, з такім густам і майстэрствам яны зроблены, дэкаратыўныя

ца: і творыя справаздачы для сяброў і вітанні-віншаванні, калі узгадалі пра юбіляраў і імяннікаў з абодвух клубаў, падарункі на памяць і абмен думкамі, што могуць зрабіць людзі нават у такім шанюным ўзросце не толькі для сябе, але і для мясцовай супольнасці.

Развіталіся з цвёрдым намерам сустрэцца часцей, дзяліцца набыткамі, і першае, што зрабіць на наступны дзень - знайсці сябе на старонках Аднакласнікаў.

А мы, канешне, запрасілі "бажэнавак" да сябе ў госці.

Вам цікава, што азначае назва клуба "Бажэна"? І мне было цікава, і, крыху апярэдзіўшы вы-

шары, вытанчана аплеценныя рознакаляровымі ніткамі з такім складаным узорам, што цяжка ўцяміць, як гэта магла майстрыца зрабіць.

І ледзь не парваў мяхі гармоніка Міхайлавіч, музыка-самавучка, калі пачалася музычная частка імпрэзы.

Усё падчас гэтай

сустрэчы было да мес-

доўцу, я запытала пра гэта.

- У назве "БА-ЖЭНА" два складнікі, "БА", - першы склад ад слова "бабуля", другі склад - "ЖЭНА", тут ўсе зразумела, - тлумачыць Ірына Гушча.

Вось так аб'ядналі два важкія словы ў адной назве: бабулі і жонкі.

Валянціна Болбат,
Верхнядзвінск.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Юля Бажок, Марыя Баравік, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Людвіка Таўгень, Алес Трусаў, Дзяніс Тушыньскі, Аляксей Шалахоўскі.

<http://nslowa.by/> <http://naszaslowa.by/>
<http://pawet.net/> <http://kamunikat.org/>
<http://tbn-mova.by/> <http://belkiosk.by/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі. Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні. 231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ". Газета падпісана да друку 13.01.2020 г. у 17.00. Замова № 3. Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 1500 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес. - 2,61 руб., 3 мес. - 7,83 руб.

Кошт у розніцу: па дамоўленасці.